

Kleine Rietganzen in Friesland in het najaar van 2010: later, minder en sneller

Voor de Kleine Rietganzen die op Spitsbergen broeden is Nederland, en dan vooral Zuidwest-Friesland, een belangrijk doortrekgebied. Doorgaans doet in oktober en november zo'n driekwart van de populatie Friesland aan. De laatste jaren manifesteren zich echter opvallende veranderingen in het trekgedrag. Het moment waarop de eerste vogels verschijnen veranderde nauwelijks (eerste waarneming in 2010 op 24 september, door Auke Volbeda). De aankomst van de grote aantallen viel echter in de afgelopen 10 jaar steeds later in oktober.

Het najaar van 2010 was in dit opzicht erg opvallend. Bij de watervogeltelling halverwege oktober werden nog geen 10.000 Kleine Rietganzen geteld. Bij een speciale (internationale) telling op 31 oktober waren er 13.200 present in Friesland en nog eens 179 in Midden-Delfland in Zuid-Holland. Dit zijn aantallen die scherp afsteken tegen de 35.000-48.000 Kleine Rietganzen die in de afgelopen jaren wel eens eind oktober in Nederland werden geteld. Ook in Vlaanderen (België) waren er eind oktober pas enkele honderden gearriveerd. Deze veranderingen komen niet voort uit een afname van de populatie, die nog steeds toeneemt en momenteel uit ongeveer 63.000 vogels bestaat.

De trend naar een latere aankomst in ons land houdt vooral verband met verande-

ringen in foeragegedrag in Denemarken en Noorwegen, de enige twee andere landen waar Kleine Rietganzen pleisteren op weg van en naar hun broedgebieden op Spitsbergen. In Denemarken waren eind oktober 2010 nog 40.000-50.000 ex. aanwezig, in Noorwegen 'enkele duizenden'. De langere verblijfsduur in Denemarken wordt mede veroorzaakt door het ontdekken van nieuwe voedselgebieden (stoppelvelden), op grotere afstand van de traditionele slaappleatsen langs de westkust van Jutland (J. Madsen). Deze nieuwe gebieden hebben bovendien als voordeel dat de jachtdruk er minder is, en de vogels dus minder worden verstoord. Opvallend is ook dat juist de succesvolle broedvogels in Denemarken lijken te blijven; het aandeel eerstejaars in de ganzengroepen is er namelijk hoger dan bij ons. In hoeverre de goede broedresultaten in 2010 (22% eerstejaars, beste broedseizoen sinds 1995) het trekgedrag in het najaar 2010 mede hebben beïnvloed is nog onduidelijk.

Alleen bij vorst en sneeuw zakt een deel van de vogels alsnog naar Nederland en België af, zo blijkt ook uit aflezingen van geringe vogels. In december 2010 leidde dit tot een seizoensmaximum van 48.500 Kleine Rietganzen in Vlaanderen (E. Kuijken & C. Verscheure). In Friesland ging het, hoewel het sneeuwdek in december hier maar dun was, slechts om 6000-7000 vogels. Na de dooi was het grootste deel van de Kleine Rietgans-populatie in de loop van januari weer in Denemarken te vinden. Kleinere aantallen werden op de terugtrek ook gezien in Noordwest-Duitsland (H. Kruckenberg).

Fred Cottaar (SOVON Ganzen- en Zwanenwerkgroep)

Eerbetoon aan vogelaar Jan Nap

Een beter moment had de Zearend op zaterdagmiddag 2 oktober 2010 niet kunnen uitkiezen, om in een majestueuze vlucht voorbij de uitkijktoren aan de Rechtersveldweg bij het Ketelmeer-Oost te vliegen. Want kort daarvoor was in bijzijn van familie en bevriende vogelaars een kunstwerk onthuld en de toren vernoemd naar Jan Nap, als eerbetoon aan de vorig jaar overleden vogelaar uit Kampen. Een initiatief van de Vereniging voor Natuurstudie en -bescherming 'Ijsseldelta' en Staatsbosbeheer.

Jan zelf stond aan de wieg van de realisatie van de uitkijktoren. Samen met terreinbeheerder Staatsbosbeheer heeft hij een aantal jaren geleden gekozen voor een open uitkijktoren, waardoor je een fraai overzicht hebt over de natuurontwikkelingslanden in de Ijsselmonding. Zeer regelmatig worden

hier Zearenden gezien, inmiddels jaarrond. De soort heeft afgelopen jaar een broedpoging ondernomen op het nabijgelegen Vogeleiland in het Zwarte Meer.

Jan Nap was vanaf de oprichting van SOVON in de jaren zeventig verbonden met deze organisatie, o.a. als langjarig penningmeester binnen het Dagelijks Bestuur. Het ornithologisch hart van Jan ging vooral uit naar het ringen, in het bijzonder het CES. Op 'zijn' ringbaan in het Zwarte Meer gingen vanaf begin jaren tachtig vele tienduizenden vogels door zijn handen.

De vogeluitkijktoren zal in het vervolg als 'de Jan Nap' bekend staan bij de leden van Natuurvereniging Ijsseldelta.

Symen Deuzeman
(namens Vogelringstation Zwarte Meer)



Het kunstwerk op 'de Jan Nap' langs het Ketelmeer, 2 oktober 2010. Foto: Symen Deuzeman.